

PATVIRTINTA

Vilniaus Trakų Vokės gimnazijos
direktoriaus 2022 m. lapkričio 16
d. įsakymu Nr. V-2022-263 (1.3.)

VILNIAUS TRAKŲ VOKĖS GIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO (SI) PLANAVIMO BEI DOKUMENTAVIMO APRAŠAS

Parengė vyresnioji mokytoja,
dirbanti pagal priešmokyklinio
ugdymo programą,
Irma Babachinienė

Vilnius
2022

I SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI ĮGYVENDINIMO YPATUMAI

1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAI BEI ĮGYVENDINIMO NUOSTATOS

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Ikimokyklinio ugdymo uždaviniai. Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, pasiekti, kad vaikas:

- Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

Ikimokyklinis institucinis vaikų ugdymas ir ugdymasis grindžiamas požiūriu, kad:

- Ikimokyklinio ugdymo šerdis yra vaiko gerovė, visuminis ugdymasis, aktyvus, autentiškas, patirtinis jo dalyvavimas ugdymo procese.
- Veiksmingiausiai vaikas ugdomi aplinkoje, kurioje yra saugus, gerbiamas, kurioje pripažįstama jo nuomonė ir tenkinami jo poreikiai. Žaidimas yra svarbiausia vaiko socialinį, emocinį ir pažintinį ugdymąsi skatinanti veikla.
- Vaikai aktyviai mokosi ir pažįsta juos supantį pasaulį praktiškai bandydami, tyrinėdami, kurdami.
- Savo sukauptą patirtį, žinias ir gebėjimus vaikai parodo skirtingais būdais – žaisdami, bendraudami, kalbėdami, tyrinėdami, kurdami, sprenddami kasdienes problemas.
- Vaiko ugdymas yra integralus, jo fizinio, emocinio, socialinio ir pažintinio ugdymosi sritys yra susijusios ir vienodai svarbios.
- Vėliau įgyjami vaikų gebėjimai, supratimas ir nuostatos grindžiami anksčiau įgytais gebėjimais, žiniomis, nuostatomis.

- Kiekvieno vaiko ugdymosi tempas - individualus, todėl vaikų pasiekimai įvairiose srityse skirtingi.

- Ir vaiko raida, ir ugdymasis yra biologinės brandos bei aplinkos, kurią sudaro vaiko fizinis, socialinis ir kultūrinis pasaulis, sąveikos rezultatas.

- Vaiko ugdymasis vyksta daugialypiame socialiniame ir kultūriniame kontekste (gerovės ar skurdo sąlygomis, vienkalbėje ar daugiakalbėje, miesto ar kaimo aplinkoje) ir yra jo veikiamas.

- Vaiko raida yra skatinama, kai jam keliama ugdymosi iššūkiai yra didesni už jo turimus gebėjimus.

Kokybiškas ikimokyklinis ugdymas – tai turiningas vaiko gyvenimas ikimokyklinio ugdymo grupėje, užtikrinantis gerus vaiko pasiekimus įvairiose ugdymosi srityse ir jo galias atitinkančią optimalią pažangą. Siektini vaikų ugdymosi rezultatai pateikiami „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“.

Pedagogui siūloma daug *konteksto kūrimo būdų*, kaip įtraukti vaikus į ugdymąsi:

- smalsumą, tyrinėjimus, kūrybinę raišką skatinančios aplinkos modeliavimas;
- vaikų dėmesį patraukiančių priemonių parinkimas ir vaikus įtraukiančių situacijų kūrimas, stengiantis atliepti vaikų domėjimosi įvairovę;
- stebėjimas, ką ir kaip veikia vaikai, vaikų veiklos dokumentavimas, dialogas su vaikais, juos padrąsinant tolesniems, netikėtiems tyrinėjimams;
- skatinimas mąstyti, plėtoti idėjas, naudojant įvairias medžiagas, priemones, pakeičiant situaciją;
- vaikų drąsinimas tikrinti ir tas savo idėjas, teorijas, vaizduotės produktus, kurie, suaugusiųjų akimis, yra nereikšmingi ar klaidingi;
- dialogų tarp kontrastingų dalykų kūrimo strategijos taikymas;
- provokacijos, iššūkio situacijos kūrimas;
- tyrinėjimo, kūrybos situacijų kontrolės perleidimas vaikams;
- klausimų uždavimas, siekiant padėti vaikams rasti žodžius savo idėjoms išreikšti;
- atvirieji klausimai vaikams apie tai, ką jie atliko, kas nutiko ir kt., užduodami pagal vaiko supratimą, sekant jo mąstymo eigą;
- skatinimas pabandyti tai, ką daro kitas, diskutuoti;
- vaizduotės, prisiminimų, „mąstymo rankomis“, „mąstymo visu kūnu“, „įkūnytojo mokymosi“, uoslės ir kitų pojūčių įtraukimas;
- pakankamai laiko vaikams mąstyti, tyrinėti ir kt. skyrimas.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) KOMPLEKTŲ APŽVALGA BEI PRITAIKYMAS

Rekomendacijų ikimokyklinio ugdymo pedagogui „*Žaismė ir atradimai*“¹ paskirtis yra padėti pedagogams įgyvendinti *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą (2014)*². Čia siūlomos inovatyvios idėjos vaikų veikloms, kuriose dalyvaudami jie turės galimybę įgyti gebėjimus, svarbius vaikams nuo gimimo iki šešerių metų, dėl kurių susitarta nacionaliniu lygmeniu.

Rinkiniuose daug dėmesio skiriama STEAM, informatinio mąstymo, darnios plėtros ir kitoms sritims ugdyti. Pateikiamos veiklos ir vaikams sukurtos ugdymosi priemonės, padedančios sudėtingus mokslo atradimus padaryti prieinamus ir prasmingus vaikams. Inovatyvios veiklos parodo, kaip galima remtis tyrinėjimais ir paprastais (pagal vaikų galimybes) stebimų akivaizdžių reiškinių paaiškinimais. Taip kuriamos prielaidos aukštesniesiems mąstymo gebėjimams ugdytis ir sėkmei mokykloje.

Rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo pedagogui į ugdymą žvelgiama iš vaiko perspektyvos – vaikas pripažįstamas kaip savo poreikius, interesus bei patirtį turinti individualybė, gebanti autentiškai mokytis ir kaupti patirtį dialoginėje sąveikoje su pedagogu ir kitais vaikais.

„Žaismė ir atradimai“ rinkiniuose siūlomos inovatyvios veiklos idėjos orientuotos padėti vaikui tapti savo ugdymosi ekspertu. *Tačiau vaikų ugdymoji veikla planuojama atsižvelgiant į ugdymosi sritis bei vaikų pasiekimus* (net ir įgyvendinus visas rekomendacijose pateiktas veiklas (nepaisant to ar iš eilės, ar atsitiktine tvarka), galimai nebus užtikrintas kokybiškas bei pilnavertis vaikų ugdymas/ pasiruošimas ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą, nes nėra aiškaus veiklų skirstymo pagal sezoniskumą (trūksta temų apie metų laikų kaitą bei kiekvieno iš jų požymius), nėra kai kurių švenčių, kurias tokio amžiaus vaikai jau yra pajėgūs suvokti, įvertinti jų kultūrinę vertę (Užgavėnės, Kaziuko mugė, Mamytės, Tėvelio diena) bei Lietuvai svarbių datų minėjimo (sausio 13-oji, vasario 16-oji, kovo 11-oji).

„*OPA PA draugai PI KA*“³ komplektas parengtas pagal Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centro parengtą ir išleistą *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą*

¹ Internetinė prieiga: <https://www.emokykla.lt/titulinis/pradzia/-zaisme-ir-atradimai-rekomendacijos-ikimokyklinio-ugdymo-pedagogui/45946?home=true>

² Internetinė prieiga: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/biblioteka/vaiku-ugdymas/ikimokyklinio-amziaus-vaiku-pasiekimu-aprasas/19440>

³ Internetinė prieiga: https://www.sviles.lt/p/pi-ka-dalijamoji-medziaga/rinkinys?qclid=Cj0KCQjw8uOWBhDXARIsAOxKJ2FzS_EGAmoOrLf7yuPO0QnNHUxzLf6JPyoNUSlmINTJ0OpUhWf5KgaAt1XEALw_wcB

(2014 m.) ir *Ikimokyklinio ugdymo metodines rekomendacijas (2015 m.)*⁴, kur išryškintas pagrindinis ikimokyklinio ugdymo siekis – užtikrinti į vaiką orientuotą ugdymą. Ugdymo metai suskirstyti į tris etapus, išryškinant metų sezoniškumą, vaikai supažindinami su juos supančiu pasauliu, jį išbando, tyrinėja, keičia; mokymdamiesi patiria nuotykių ir išmoksta išgirsti, susikaupti; – ugdomi visos reikiamos kompetencijos. Komplekto medžiaga parengta taip, kad visos 18 ugdymosi sričių būtų ugdomos tolygiai, derinant kryptingai organizuotą ugdymą ikimokyklinio ugdymo pedagogo ir spontanišką vaiko veiklas.

Sudarant abu ugdymo(si) komplektus buvo vadovaujamas vienu Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014 m.). Siekiant užtikrinti ugdymo(si) kokybiškumą bei atliepti šiandienos vaikų poreikius bei ugdymo(si) sampratos pokyčius, nutarta integruoti „OPA PA draugai PI KA“ komplekto bei „Žaismė ir atradimai“ rekomendacijų turinį (žr. *Priedas Nr.1*). Šių dviejų ugdymo(si) priemonių komplektų integracijos procese orientuotasi į ugdymo organizavimą pagal temas (išryškinant metų laikų kaitos tendencijas, įtraukiant švenčių bei kitų mūsų kultūrai bei pilietiškai svarbių datų minėjimą). Planuojant bei įgyvendinant ugdymo turinį, prie „Žaismė ir atradimai“ siūlomų veiklų, į pagalbą pasitelkiamos šios „PI KA“ komplekto priemonės: kūrybinės veiklos sąsiuvinis (užduotis parenka pedagogas, siekdamas ne kiekybės, bet kokybiškumo bei prasmingumo), pedagogo knyga, plakatai, pasiekimų vertinimo knygelė.

Pedagogui ugdymo(si) procese siūloma kurti šiuos **ugdymo(si) kontekstus**:

✓ *Situacinio ugdymo(si) kontekstas:*

* iš vaiko spontaniškai čia ir dabar kylančios ugdymosi situacijos ir idėjos, kurias palaiko pedagogai;

* pedagogo modeliuojamos vaikų ugdymosi situacijos, plėtojamos čia ir dabar, atsižvelgiant į vaikų domėjimąsi, tyrinėjimus ir kūrybinę raišką, net jeigu jos buvo apgalvotos ir suplanuotos anksčiau;

* kitų ugdymo proceso dalyvių, tėvų ar svečių čia ir dabar modeliuojamos ugdymosi situacijos.

✓ *Žaismės kontekstas:*

* vaikų vaizduotės žaidimai pripažįstami kaip prioritetinė ugdymosi veikla;

* siekiama, kad žaismė lydėtų vaikų bendravimo, judėjimo, tyrinėjimo ir kūrybinės raiškos situacijas;

* vaikas skatinamas žaisti vaizduote, kalba, kūnu, pojūčiais.

✓ *Atradimų kontekstas:*

* modeliuojamos pasaulio ir savojo „aš“ tyrinėjimų bei atradimų situacijos;

⁴ Internetinė prieiga: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/biblioteka/vaiku-ugdymas/ikimokyklinio-ugdymo-metodines-rekomendacijos/20750>

- * modeliujamos situacijos, kuriose vaiko mąstymo ir kūrybos procesas tampa matomas;

- * kuriamos situacijos, leidžiančios vaikui atrasti būdus, kurie jam padeda pažinti pasaulį ir save, palengvina mokymąsi, kūrybinę raišką, bendravimą, problemų sprendimą.

- ✓ *Dialogo kontekstas:*

- * vaikų tyrinėjimui ir kūrybinei raiškai siūlomi „dialogai“ tarp kontrastingų dalykų;
- * laikomasi požiūrio, kad dialogai tarp vaiko ir pedagogo, tarp vaikų, kitų ugdymo proceso dalyvių, vaiko ir aplinkos turi didelę ugdomąją galią.

- ✓ *Įtraukiantis ugdymo(si) kontekstas:*

- * ugdymo(si) aplinkos ir situacijos modeliujamos taip, kad kviestų ir skatintų vaiką įsitraukti;

- * modeliujamos situacijos, kad vaikas įsitrauktų emociškai, viso kūno pojūčiais, pažinimo ir mąstymo procesais, vaizduote;

- * kuriama situacijų ir priemonių įvairovė, kad būtų pašalintos mokymosi kliūtys, ir kiekvienas vaikas pagal savo galias įsitrauktų į ugdymosi procesą;

- * siūlomos veiklos, įtraukiančios visą bendruomenę (tėvus, įstaigos darbuotojus, svečius ir kt.).

Organizuojant ikimokyklinio ugdymo(si) procesą, lygiagrečiai įtraukiami ir „*Kimochi*“ prevencinės programos užsiėmimai. Ši programa skirta emociniam intelektui ugdyti, pozityviam elgesiui skatinti, vaiko charakteriui ir bendradarbiavimo įgūdžiams lavinti.

Prieduose pateikiami pavyzdžiai, kaip planuoti ugdomąjį procesą: ilgalaikis ugdymo(si) planas (pateikiama vienos temos/ projekto struktūra) (žr. *Priedas Nr.2*) ir ikimokyklinės grupės trumpalaikis ugdomosios veiklos plano pavyzdys (pildomas kas savaitę/ gvildenant ugdomąją temą) (žr. *Priedas Nr.3*).

3. ŠEŠERIŲ METŲ VAIKO UGDYMO SI PASIEKIMAI BEI JŲ INTERPRETAVIMAS

Vaikų ugdymosi pasiekimai – tai ugdymosi procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų. Pasiekimų aprašą sudaro 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių⁵, išskirtų siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymosi ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymosi ypatumus. Pasiekimų sritys yra *lygiavertės*. Jos apima

⁵2021 metais šis sąrašas papildytas dar viena pasiekimų sritimi „19. Informatinis mąstymas“.

visus svarbiausius vaiko pasiekimus, kurie sudaro pamatą sėkmingai kompetencijų⁶ – **socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninės** – plėtotei priešmokykliniame ugdyme. Pasiekimų apraše numatytos vaiko ugdymosi pasiekimų sritys, kurių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Vertybinės nuostatos ir gebėjimai, kuriuos vaikas turėtų įgyti iki šešerių metų.

Pasiekimų sritis	Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas
1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	Noriai ugdosi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.
2. Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.
3. Emocijų suvokimas ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).
4. Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.
5. Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai.	Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu”), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.
6. Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.
7. Santykiai su bendraamžiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.
8. Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklausyti kitų ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.
9. Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.
10. Aplinkos pažinimas	Nori pažinti, suprasti save, aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
11. Skaičiavimas ir matavimas	Nusiteikęs pasaulį pažinti skaičiuodamas ir matuodamas.	Geba skaičiuoti daiktus, palygti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.
12. Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą dalyvauti meninėje veikloje.	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.
13. Estetinis	Domisi, gėrasi, grožisi	Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūrinių, džiaugiasi savo ir kitų

⁶ 2022 metais atnaujintoje priešmokyklinio ugdymo(si) programoje pakoreguotas bei papildytas ugdomųjų kompetencijų sąrašas: komunikavimo, kultūrinė, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencijos.

suvokimas	<i>aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</i>	<i>kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</i>
14. Iniciatyvumas ir atkaklumas	<i>Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</i>	<i>Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</i>
15. Tyrinėjimas	<i>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</i>	<i>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</i>
16. Problemų sprendimas	<i>Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</i>	<i>Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradedą numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</i>
17. Kūrybiškumas	<i>Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</i>	<i>Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</i>
18. Mokėjimas mokytis	<i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</i>	<i>Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradedą suprasti mokymosi procesą.</i>

Pasiekimų aprašas padeda užtikrinti tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo. Naudojantis Pasiekimų aprašu suderinami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo uždaviniai, numatomi vaikų ugdymosi pasiekimai (kokių esminių gebėjimų, žinojimo ir supratimo, vertybinių nuostatų siekiama, kuo skirsis ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimai).

Siekiant išlaikyti tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo, Vilniaus Trakų Vokės gimnazijoje nutarta taikyti vienodą mokslo metų veiklą/ projektų temų struktūrą (t.y., ilgalaikis planas sudaromas pagal vieną temų išdėstymą tiek ikimokyklinėje, tiek ir priešmokyklinėje grupėje). Toks ugdymo(si) veiklos planavimo bei organizavimo būdas pasirinktas tuo tikslu, kad ikimokykliniais metais paliestos temos priešmokyklinėje grupėje būtų gvildenamos gilesne bei platesne prasme. Be to, toks metinis ugdymo(si) veiklos/ projektų temų planavimas užtikrins galimybę užčiuopti daugiau vaikų gebėjimų išskiriamų kiekvieno amžiaus pasiekimų aprašuose. Tuo pačiu, mokytojas aiškiai matys ikimokyklinuko pasiekimų pokytį/ augimą priešmokykliniame lygmenyje.

Prieduose pateikiamas ilgalaikis išplėstinis ikimokyklinio ugdymo(si) planas vieneriems mokslo metams (žr. *Priedas Nr.4*). Čia pateikiamos kiekvienos veiklos metu plėtojamoms kompetencijoms, išskiriamoms ugdymo sritys bei vaikų pasiekimai, numatomi konkretūs ugdymo uždaviniai, nurodomos prevencinės programos „Kimochi“ veiklos.

II SKYRIUS

PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) ĮGYVENDINIMO YPATUMAI

1. PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAI BEI ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI

Priešmokyklinio ugdymo tikslas – padėti mokiniams ugdytis asmenines savybes, įgyti socialinių įgūdžių ir pasirengti mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Priešmokykliniame amžiuje ugdomos šios vaikų kompetencijos: **komunikavimo, kultūrinė, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos**. Visos jos yra vienodai svarbios ir ugdomos įgyvendinant visas bendrąsias programas. Kiekvienos kompetencijos ugdymo intensyvumas priklauso nuo konkrečios bendrosios programos. Esminiai kompetencijų aspektai:

- **komunikavimo kompetencija** – tai motyvacija ir gebėjimas kurti, perduoti ir suprasti žinias (faktus, požiūrius ar asmenines nuostatas), etiškai naudotis verbalinėmis ir neverbalinėmis komunikavimo priemonėmis ir technologijomis;
- **kultūrinė kompetencija** – tai kultūrinė savimonė, grįsta žiniomis, aktyvia kultūrine raiška ir kultūriniu sąmoningumu;
- **kūrybiškumo kompetencija** – tai sau ir kitiems reikšmingų kūrybinių idėjų, produktų, problemų sprendimų tyrinėjimas, generavimas, kūrimas, vertinimas, išlaikant darnų santykį su savimi ir aplinka;
- **pažinimo kompetencija** – tai motyvacija ir gebėjimas pažinti save ir pasaulį, įgyjami suvokiant (perimant) žmonijos kultūrinę patirtį. Ši kompetencija apima dalyko žinias ir gebėjimus, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokytis gebėjimus. Mokyklinis pažinimas reikalauja valios, pastangų ir atkaklumo;
- **pilietiškumo kompetencija** – tai pilietinis tapatumas ir pilietinė galia, grįsta vertybėmis, nuostatomis, žiniomis ir praktinio veikimo gebėjimais, įgalinančiais kartu su kitais atsakingai kurti demokratišką visuomenę, stiprinti Lietuvos valstybingumą;
- **skaitmeninė kompetencija** – tai motyvacija ir gebėjimas naudotis skaitmeninėmis technologijomis užduotims atlikti, mokytis, problemoms spręsti, dirbti, bendrauti ir bendradarbiauti, valdyti informaciją, efektyviai, tinkamai, saugiai, kritiškai, savarankiškai ir etiškai kurti ir dalytis skaitmeniniu turiniu;
- **socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija** – tai asmens savimonė ir savitvarda, socialinis sąmoningumas, tarpusavio santykių kūrimo gebėjimai, atsakingas sprendimų priėmimas ir asmens rūpinimasis fizine ir psichine sveikata.

Priešmokyklinio ugdymo programos įgyvendinimas grįstas tokiais principais:

- *žaismės/ kūrybiškumo* – ugdymas siejamas su žaidimu, žaismingais metodais įvairinant ugdomąją veiklą, ugdymo turinį, vertybių ugdymą; siekiama vaiko aktyvumo, rodomos iniciatyvos, atskleidžiant vaikystės fenomeną, vaiko kultūrą, skatinama žaisti vaizduote, kalba, kūnu, pojūčiais;
- *sąveikos* – ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių (vaiko, tėvų (globėjų), pedagogų ir kitų asmenų, dalyvaujančių vykdant priešmokyklinio ugdymo programą, sąveika;
- *įtraukties* – siekiama tenkinti vaiko individualius bei visos vaikų grupės poreikius, tikslingai parenkant priemones, ugdymo(si) metodus, individualizuojant ugdymo turinį, teikiant ugdymosi paramą;
- *socialinio kultūrinio kryptingumo* – ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių kultūrinių kompetencijų plėtojimą, toleranciją ir daugiakultūriškumą;
- *integralumo* – siekiama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis visuminiu požiūriu į vaiką ir integraliu kompetencijų ugdymu;
- *kontekstualumo* – ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais, siekiama ugdymo patirčių prasmingumo, aktualumo ir įdomumo.

2. PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO (SI) KOMPLEKTŲ APŽVALGA BEI PRITAIKYMAS

Šiais mokslo metais priešmokyklinėse grupėse startuoja naujoji *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*⁷, kuri šiuolaikiškai apibrėžia ne tik ugdymo tikslą, uždavinius, principus ir ugdomas kompetencijas, kas buvo ankstesnėje programoje, bet ir supažindina su papildytu kompetencijų sąrašu, išskiria aiškias pasiekimų sritis, konkretų vaikų pasiekimų vertinimą bei pasiekimų lygių požymius.

Iki šiol gimnazijoje priešmokyklinis ugdymas buvo organizuojamas vadovaujantis **OPA PA priešmokyklinio ugdymo(si) komplekto**⁸ gairėmis bei pasitelkiant šios serijos metodinėmis priemonėmis (plakatus rinkinius, priešmokyklinuko knygas, užduočių bloknotus, interaktyvių užduočių komplektą, garso įrašus, pedagogo knygas su veiklos aprašymais, papildoma ir padaloma medžiaga ir t.t.). Europos mokomosios literatūros leidėjų grupės (EEPG) apdovanojimuose BELMA sidabro medaliu įvertintas integruotas ugdymo(si) priemonių komplektas priešmokyklinukams.

Nuo 2022 metų rudens rekomenduojama priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) procese vadovautis „*Patirčių erdvės*“ *rekomendacijomis*⁹ priešmokyklinio ugdymo pedagogui, kurios parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Šį komplektą sudaro 2 leidiniai: I knyga (skirta veikloms grupėje), II knyga (lauke vykdoma ugdymo(si) veikla).

Lyginant šią ugdomąją medžiagą tarpusavyje, galima būti išskirti tokius jų privalumus bei trūkumus. OPA PA komplektas atitinka senosios ugdymo programos rekomendacijas, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad naujoji ugdymo(si) programa nėra visiškai pakeista ar labai nutolusi nuo senosios (tai papildytas bei išplėstas senosios priešmokyklinio ugdymo(si) programos variantas), be to, jame ugdomasis procesas kuriamas pagal metų rato kaitą (pagal visus keturis metų laikus), gilinamasi į mūsų kultūrai bei valstybei svarbias šventes bei atmintinų dienų minėjimus. *Tačiau vaikų veiklą orientuojamasi vykdyti pratybų, užduočių bloknotų pagalba* (o ši tendencija neatliepia esminių šio amžiaus tarpsnio vaiko poreikių, ugdymo(si) proceso organizavimas priartinamas mokyklos modeliui). Todėl nuo šių mokslo metų buvo nuspręsta atsisakyti OPA PA priešmokyklinuko užduočių bloknotų, o kaip papildomą vaizdinę medžiagą panaudoti plakatus bei

⁷ Internetinė prieiga: <https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-06-10/Priesmokyklinio-ugdymo-bendroji-programa-priedas-Nr.-2-20220615.pdf>

⁸ Internetinė prieiga: https://www.sviesa.lt/c/opapa?orderBy=product_created_at&sort=desc&page=2&attributes%5BTikslin%C4%97%20grup%C4%97%5D%5B0%5D=6%E2%80%93%20metai

⁹ Internetinė prieiga: https://www.emokykla.lt/titulinis/pradzia/rekomendaciju-priesmokyklinio-ugdymo-pedagogams-patirciu-erdves-rinkiny/46001?fbclid=IwAR3erqhzrWqCZuJXGPPfb66VbTZtC_oKCjwwLaS0kOPxq51FppEI-RgoCio

priešmokyklinuko knygas bei pasisemti idėjų iš metodinių pedagogo knygų. Tuo tarpu, „**Patirčių erdvės**“ **rekomendacijose** pateikiami projektai bei praktinio jų įgyvendinimo idėjos, padėsiančios vaikams augti ir bręsti kaip asmenybėms, išsiugdyti kompetencijas, numatytas priešmokyklinio ugdymo programoje, ir šitaip pasirengti mokytis mokykloje. Projektų metodas skatina vaikų kūrybingumą, savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, iniciatyvą ir turi ilgalaikį poveikį. Šiuose leidiniuose daugiau dėmesio skiriama inovacijoms – tokioms sritims, kaip vaikų informatinio mąstymo ugdymas, inžinerinio, gamtamokslinio, matematinio (STEAM) ugdymo pradmenys. Tačiau vaikų ugdymoji veikla planuojama atsižvelgiant į kompetencijas bei vaikų pasiekimus (visų rekomendacijose pateiktų projektų įvykdyti fiziškai nėra įmanoma, juos įgyvendinant ne visus ir atsitiktine tvarka, galimai nebus užtikrintas kokybiškas bei pilnavertis vaikų ugdymas/ pasiruošimas mokyklai. Taip pat nėra aiškaus veiklų skirstymo pagal sezoniškumą, neįtrauktos kai kurios šventės (Užgavėnės, Kaziuko mugė, Mamytės, Tėvelio diena) bei Lietuvai svarbių datų minėjimo (sausio 13-oji, vasario 16-oji, kovo 11-oji).

Siekiant užtikrinti ugdymo(si) kokybiškumą bei atliepti šiandienos vaikų poreikius bei ugdymo(si) sampratos pokyčius, nutarta integruoti OPA PA komplekto bei „Patirčių erdvės“ rekomendacijų turinį (žr. priedas Nr. 5). Šių dviejų ugdymo(si) priemonių komplektų integracijos procese orientuotasi į išplėstų kompetencijų ugdymą bei mokinių amžiaus tarpsnių ypatumus, siekiama ugdymo(si) veiklomis atliepti naujojoje priešmokyklinio ugdymo programoje išskirtus vaikų pasiekimus.

Ugdymo turiniui įgyvendinti, pasirenkami tokie ugdymo(si) metodai ir priemonės:

☺ **Žaidimas.** Kuriama vaiko žaidimui palanki ir jį skatinanti aplinka, keičiamos ugdymo priemonės, palaikomi ir plėtojami vaiko sumanyti žaidimai.

☺ **Sužadinimo, patirties išsiaiškinimo, motyvavimo bei iššūkio metodai** („Minčių lietus“, „Smegenų šturmas“, „Keliaujantis žaislas“, „Pasakoriaus kėdė“ ir kt.). Taip pat siekiant atskleisti savaitės temą arba plėtoti projektinę veiklą bei skatinti vaikų kūrybiškumą, dažnai naudojamas „ŽNI“ (žinau – noriu sužinoti – išmokau, sužinojau) metodas – jis puikiai padeda tobulinti mokėjimo mokytis, problemų sprendimo, tyrinėjimo, aplinkos pažinimo gebėjimus.

☺ **Aktyvaus mokymosi metodai.** Ryto ratas, individuali veikla arba darbas grupelėse, tyrinėjimas.

☺ **Kūrybinė pedagogo ir vaiko sąveika.** Vaikai į veiklą įtraukiami pasitelkiant gerą idėją, temą, probleminį klausimą, įdomią informaciją, netikėtą medžiagą ar pan. nuolat bendraujama su vaikais, pastebimi jų interesai, norai, gebėjimų lygis, pateikiami patarimai, informacija. Tokiu būdu praturtinama vaikų patirtis, siekiama vaiko kūrybos, interpretacijos, atradimų, bandymų. Gerbiama vaiko nuomonė, palaikoma emociškai, plėtojami vaiko inicijuoti pokalbiai, žaidimai, idėjos, atsiskleidusi patirtis.

☺ **Situacinis spontaniškas ugdymas.** Iškilus aktualiai problemai, vaikui pasiūlius idėją, stengiamasi kūrybiškai išnaudoti netikėtai susidariusias ugdymui palankias situacijas ir ugdymo(si) procesą koreguoti pagal vaikų poreikius ir sumanymus.

☺ **Ugdymas pavyzdžiu.** Mokytojas grupėje veikia kartu su vaikais kaip žaidimo ar veiklos partneris, veiklos metu žaismingai perduodant savo žinias ir patirtį vaikams.

☺ **Teigiamos atmosferos kūrimas.** Kuriama aplinka, kur kiekvienas vaikas pasijustų gabus, reikšmingas ir mylimas. Vyrauja bendri grupės susitarimai, ritualai, taisyklės. Veiklai numatomos patogios erdvės, parenkamos ugdymąsi, kūrybiškumą, eksperimentavimą, saviraišką skatinančios priemonės, žaislai, informacijos gavimo šaltiniai, simboliai, užrašai, ženklai ir kt. Grupės aplinka kuriama atsižvelgiant į vaikų norus ir sumanymus.

Į ugdymo(si) procesą integruojamos tarptautinės programos „Zipio draugai“ valandėlės. Šios programos tikslas – padėti 5-7 metų vaikams įgyti socialinių bei emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų, siekiant geresnės vaikų emocinės savijautos. Šių valandėlių metu vaikai mokosi įveikti kasdienius emocinius sunkumus: atstūmimą, vienatvę, patyčias ar priekabiavimą, sunkius pokyčius. Bando suvokti ir kalbėti apie savo jausmus, mokosi ieškoti būdų su tais jausmais susitvarkyti. Vaikai mokosi empatijos, susirasti draugų, kreiptis paramos ir ją priimti bei padėti aplinkiniams. Mokosi ne tik nesileisti būti patyčių aukomis, bet ir patiems netapti priekabiautojais.

Prieduose pateikiami pavyzdžiai, kaip planuoti ugdomąjį procesą: ilgalaikis ugdymo(si) planas (pateikiama vienos temos/ projekto struktūra) (žr. *Priedas Nr.6*) ir priešmokyklinės grupės trumpalaikis ugdomosios veiklos planas (pildomas kas savaitę/ gvildenant ugdomąją temą) (žr. *Priedas Nr.7*)., ilgalaikis išplėstinis priešmokyklinio ugdymo(si) planas vieneriems mokslo metams (žr. *Priedas Nr.8*). Čia pateikiamos kiekvienos veiklos/ projekto metu plėtojamoms kompetencijoms ir jų sandai, išskiriamos ugdymo sritys ir vaikų pasiekimai, numatomi konkretūs ugdymo uždaviniai, nurodomos prevencinės programos „Zipio draugai“ veiklos.

3. MOKINIO KOMPETENCIJŲ UGDYMO(SI) REZULTATAI

Baigus priešmokyklinio ugdymo programą (atsižvelgiant į amžiaus tarpsnio ypatumus), numatomi tokie vaiko gebėjimai:

- ✓ skiria daiktus ir reiškinius pagal jiems būdingus požymius;
- ✓ dalijasi idėjomis, žiniomis artimoje aplinkoje;
- ✓ daiktus ir reiškinius apibūdina skirtingais raiškos būdais – kalba ir vaizdinėmis priemonėmis;
- ✓ atlieka mąstymo pagrindimui būdingą veiklą, pvz., lygina;

- ✓ kelia klausimus;
- ✓ atpažįsta problemas;
- ✓ įvardija vieną ar kelias problemos sprendimo idėjas;
- ✓ bendradarbiauja tiesiogiai ir naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis, su draugais atlikdamas bendras veiklas;
- ✓ vertina savo ir kitų nuomonę, paiso savo ir kitų poreikių;
- ✓ aptaria svarbiausius susitarimus, elgesio taisykles realioje ir skaitmeninėje aplinkoje ir jų laikosi; skiria tinkamą ir netinkamą elgesį elementariose situacijose, atsižvelgdamas į poveikį kitiems;
- ✓ atpažįsta situacijas, kuriose reikia suvaldyti emocijas, ir bando jas valdyti;
- ✓ naudoja įvairias kūrybinės veiklos priemones ir būdus;
- ✓ naudoja, kuria ir pertvarko paprasčiausią skaitmeninį turinį;
- ✓ naudoja įvairias kultūrinės raiškos formas;
- ✓ naratyviniais žaidimais, vaizduojamaisiais menais ir kitais būdais pakartoja, panaudoja ir plėtoja anksčiau patirtas kultūros raiškos formas;
- ✓ nusako, ką suvokia apie savo kultūrą ir kuo ji skiriasi nuo kitų kultūrų, žmonių ar tradicijų, su kuriomis yra susidūręs;
- ✓ aptaria kitoniškumą, kuomet lygina savo aplinkos kultūros reiškinius su tais, kuriuos stebi gyvai ir įvairiose medijose;
- ✓ susidūręs su sunkumais, tęsia pradėtą veiklą;
- ✓ užbaigia pradėtą darbą, jį tobulina, rezultatus pristato pasiūlytu būdu;
- ✓ priima sprendimus, vadovaudamasis vertybėmis, jas įvardija;
- ✓ skiria aiškiai išreikštą pilietiską ir nepilietiską elgesį;
- ✓ dalyvauja mokytojų inicijuotose pilietinėse veiklose;
- ✓ laikosi asmens higienos reikalavimų;
- ✓ aktyviai leidžia laisvalaikį, laikosi saugaus elgesio taisyklių.

4. MOKINIŲ PASIEKIMŲ IR PAŽANGOS VERTINIMAS

Vertinant mokinių pasiekimus ir pažangą, vadovaujamosi tokiomis **vertinimo nuostatomis:**

- mokinių pasiekimai vertinami, naudojantis priešmokyklinio ugdymo programoje įvardytais pasiekimais ir *pasiekimų lygių aprašu*;
- vertinimas – *naudingas mokiniams*; tokiu jis tampa, kai sukuria sąlygas individualiai pažangai;

- pereinama nuo visiems mokiniams vienodos prie *suasmenintos vertinimo kultūros*;
- individualiai *pažangai* skatinti, stebėti ir vertinti taikomas *formuojamasis* vertinimas;
- mokymosi *pasiekimams* įvertinti taikomas *apibendrinamasis* vertinimas;
- vertinimas turėtų apimti bent kelis įrodymų šaltinius, *įvairius vertinimo būdus, pasiekimų įrodymų kaupimą ir apibendrinimą*;
- vertinimo rezultatų dalijamasis su tėvais (globėjais) turi tapti *nuolatiniu procesu*, įtraukiančiu tėvus (globėjus) į mokinio mokymąsi;
- vertinimo procese svarbus mokinio dalyvavimas; *mokinys įsivertina* savo mokymosi procesą ir rezultatus.

Mokinio pasiekimų **vertinimo būdai:**

! *Formuojamasis vertinimas* – mokinio pažangos skatinimui, stebėjimui ir vertinimui ugdymo(si) procese teikiamas grįžtamasis ryšys, padedantis mokiniui gerinti mokymą(si), nukreipiantis, ką dar reikia išmokyti, leidžiantis mokytojui pasirinkti veiksmingiausias ugdymo metodus, siekiant kuo geresnių rezultatų. Viena iš formuojamojo vertinimo dalių yra esamos situacijos įvertinimas, kuris padeda mokytojui suprasti, ką mokiniai jau moka ir geba, kaip toliau planuoti ugdymą. Formuojamasis vertinimas teikia duomenis, kurių pagrindu mokytojas mokiniui teikia kokybinį grįžtamąjį ryšį apie tolesnius jo mokymosi žingsnius.

! *Įsivertinimas* – paties mokinio mokymosi proceso, mokymosi pasiekimų ir pažangos stebėjimas, vertinimas ir apmąstymas, numatant tolesnius savo mokymosi žingsnius.

! *Apibendrinamasis vertinimas* – priešmokykliniame ugdyme apibendrinamuoju vertinimu įvertinami vaiko pasiekimai, baigus programą. Pagal poreikį taip pat galima taikyti tarpinį vertinimą.

Priešmokyklinio amžiaus mokinių pasiekimų lygiai: **iki pagrindinio lygio, pagrindinis lygis, virš pagrindinio lygio.** Pasiekimų vertinimai pateikiami *aprašomuoju* būdu – trumpais komentarais, nusakančiais, kokios yra mokinio stiprybės, kas jau pasiekta, ką reikia tobulinti; informacija apie mokinio pasiekimus kaupiama ir fiksuojama mokinio pasiekimų apraše, aplanke ar skaitmeninėse laikmenose.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad bendrosiose programose pateikta pasiekimų raida mokytojui rodo nacionalinius siekinius, o mokiniai mokosi skirtingu tempu, skiriasi ir jų išmokimo kokybė. Pasiekimų lygiai yra *gairės* mokytojui, planuojant ugdymo procesą, numatant aukštesnius lūkesčius visiems mokiniams, ne tik tiems, kurių didelis mokymosi potencialas, taip pat teikiant veiksmingą pagalbą pagrindinio lygio nepasiekiantiems mokiniams.
